

Gazeto

Andaluzia

ENHAVO: Lia Urbestra Moshto Emanuelo Gomez Rodriguez. — Du
datoj. — Leghigistaro de Cádiz'o. — San Fernando. — Nia Esperantista Grupo.

1.ª Jaro.

Septembro de 1910.^a

Numero 9.^a

Lia Urbestra Moshto EMANUELO GOMEZ RODRIGUEZ

LIA URBESTRA MOŝTO

Emanuelo GOMEZ RODRIGUEZ

Estas plej grava figuro el niaj samurbanoj, la plej simpatia, la plej popolkonata, kaj nun, pro la rememorigo de la Centjaro, kiu havas plej grandan nuntempecon: ĉar S^o Emanuelo Gomez estas viro ŝuldanta ĉion al si mem, pro sia energia kaj decida volforteco, pro sia obstino plialtigi la defalintajn fortojn de la urbo en kiu li naskiĝis; trafante por ĝi triumfojn, kiuj ankaŭ lin atingas; kaj li estas plie progresamanta liberalulo, modela urbestro, nelacigebla batalanto, fidela kaj amema amiko, bonega kaj perfekta Sinjoro. En ĝia cerbo de privilegia naturo, kristaliĝas la komprenoj apenaŭ ili estas ekpensitaj; liaj spritegaj ideoj tuje eĥas en la tutan urbon, kiu estas konfidata al lia ofico; kaj lia tuta vivo estas daŭra montrado de iniciativoj por plialtigi la spiriton de urbo kuŝanta en malfeliĉeco, altirante por plibonigi kaj kuraĝigi ĝin, ĉiujn necesajn elementojn.

La lasta bonega pruvo de tiu firma kaj decida volo estas la solenigo de la bela festo per kiu ni rememorigas la plej feliĉan okazintaĵon el la XIX centjaro. Oni ŝuldas al S^o Gomez, ke la Reĝa registaro fiksas ĝian atenton sur tiun ĉi angulon de nia patrujo, iam loĝejo de la unuaj ĝeneralaj legigistaraj kunsidoj, kaj ke ĵaluzo pri aliaj popoloj, kiuj sin grandigas per tiuj ĉi rememorigoj de iliaj gloraj epopeoj, ĝi sin decidis fari tion, kun la entuziasmo kaj malavareco pri kiu ni havas montraĵon per la efektiv-

Itmo. Sr. D. Manuel Gómez Rodríguez

Es la figura más saliente de entre nuestros conciudadanos; la más simpática; la más popular, y ahora, con la conmemoración del Centenario, la que mayor actualidad revisite: porque D. Manuel Gómez es un hombre que se lo debe todo á sí mismo, con su fuerza de voluntad enérgica y decidida, con su empeño de levantar las decaídas fuerzas del pueblo en que nació, consiguiendo para él triunfos que también le alcanzan; y es, además, un liberal amante del progreso, un alcalde modelo, un luchador infatigable, un fiel y cariñoso amigo, un perfecto y cumplido caballero. En su cerebro, de privilegiada naturaleza, cristalizan las concepciones apenas iniciadas; sus felicísimas ideas hallan eco inmediato en toda la población encomendada á su cargo; y es toda su vida pública un alarde de iniciativas para levantar el espíritu de un pueblo que yace en la desgracia, atrayendo, para regenerarlo y vigorizarlo, todos los elementos que hacen falta.

La última prueba gallarda de esa firme y decidida voluntad es la celebración de la hermosa fiesta que conmemoramos el más fausto suceso del siglo XIX. Al Sr. Gómez se le debe que el Gobierno de S. M. haya fijado su atención en este rincón de nuestra patria, un tiempo recinto de las primeras Cortes generales, y que celoso de otros pueblos, que se engrandecen con esta recordación de sus gloriosas epopeyas, se decidiera á hacerlo, con el entusiasmo y esplendidez de que tenemos muestra por los prepa-

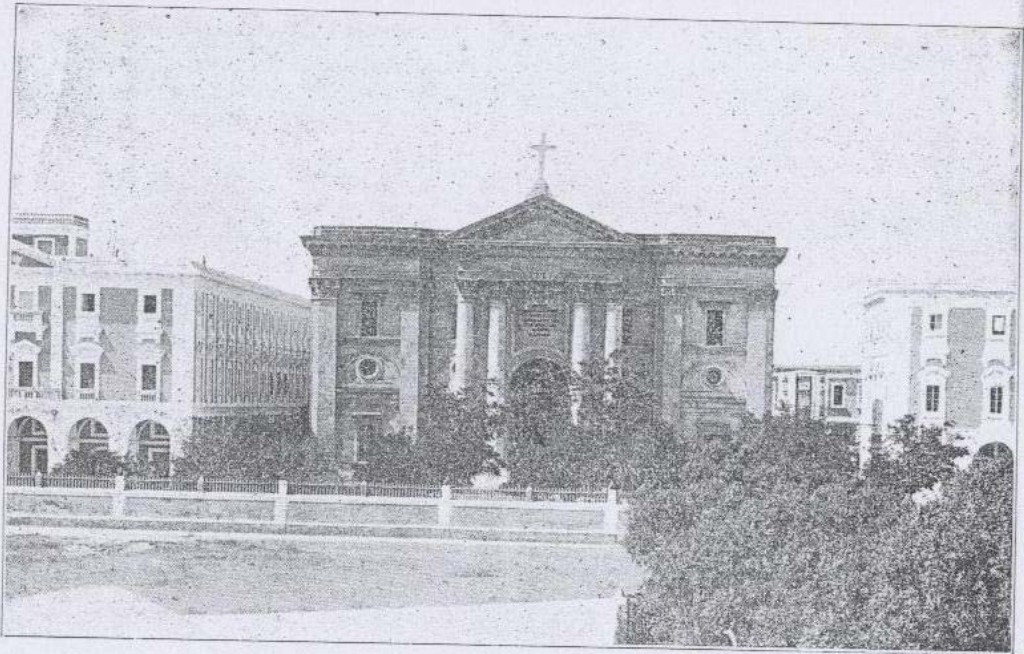

ĝintaj preparoj kaj pravega espero, preskaŭ realeco. per la anoncita ĉeestado de Registaromem, de la Oficiala Komitatoj, Eminentuloj de la tuta Hispanujo kaj multvaloraj elementoj, kiuj apartenas al la plej malproksimaj regionoj de la Duoninsulo. La altira Programo pri la festoj estas ankaŭ faritaĵo de nia urbestro, same kiel estas lia la ideo partoprenigi la civilan elementon kune kun la militista, speciale kun tiu de la Mararmeo; ĉar al liaj ne-disputeblaj meritoj, kiel civila viro, aldonas sin nia biografulo tiun de maristo, kaj la Hispana mararmeo ŝuldas al li ne malmulte el la respektateco per kiuj ĝi estas respektata ĉi tie, pro la bonfamoj per kiuj li ĉirkaŭis ĝin en ĉiuj okazintaĵoj, kiujn ĝi partoprenis, tio estas preskaŭ ĉiuj ĉi tieaj ĉar San Fernando estas eminenta marmilitista urbo, kiu sin devigas al nia Mararmeo kaj estas intime kunligata al ĝi, dum la trairantaj alternordecaj okazintaĵoj. Pro tiuj meritoj pri kiuj ni parolas, S^o Gomez meritis esti ordenita per la «Kruco de la Mararmea merito», kiun li ofte uzas kiel oni vidas en la fotografiaĵo kaj al kiun li estimas preferinda al liaj aliaj ordenoj. Li estas Honoraestro pri civila Administracio, kaj plenumas, per lia proverba lerteco, la oficon esti ĉefadministranto de la elektra Tranvojo de Cádiz, al San Fernando kaj Carraca, entrepreno kreita de li mem, efektiviĝinta la revon dum tiom da tempo persekutitan de ĉiuj amantoj de tiu bela regiono, konata je la nomo «Kádiz'a Insulo».

J. G. A.
(Tradukis)

rativos realizados, y esperanza fundadísima, que es casi realidad, con la anunciada presencia del mismo Gobierno, de las Comisiones oficiales, Personajes de toda España y elementos de valer, pertenecientes á las más diversas regiones de la Península. El sugestivo programa de los festejos, obra es también de nuestro alcalde; como es suya la idea de asociar al elemento civil el militar, especialmente el de Marina; porque, á sus indiscutibles méritos de hombre civil, agrega nuestro biografiado el de marino; y la Marina española debe á él no poco de la consideración respetuosa con que es mirada aquí, por los prestigios con que ha sabido rodearla en cuantos actos ha tenido participación, que son en casi todos los locales; porque San Fernando es una población eminentemente maritimomilitar, que se debe á nuestra Marina de guerra y está íntimamente unida á ella, en las vicisitudes que atraviesa. Por esos méritos de que hablamos, el Sr. Gómez mereció ser condecorado con la Cruz del Mérito Naval, que usa frecuentemente, como se vé en la fotografía, y á la que considera preferente á sus otras condecoraciones. Es Jefe superior honorario de Administración civil, y desempeña, con su proverbial acierto el cargo de Gerente del Tranvía eléctrico de Cádiz á San Fernando y Carraca, empresa creada por él, que ha realizado el ensueño por tanto tiempo perseguido de todos los amantes de esta hermosa región conocida con el nombre de *Isla gaditana*.

• José Gómez Alvarez.

Panteono por gloraj maristoj

noris. Eĉ en la komenco ankoraŭ la ĵusfinita centjaro, Hispanujo bezonis operacion samspecan, kiel tiun, kiun ni raportas. La hispanoj, malgraŭ la kruelaĵoj de la 2.ª de Majo en Madrido, estis kvazaŭ francaj kaj helpadis al la XIX^a centjara Cezaro, al la ambiciema Bonaparte, por ke li subcesu en sia celo subjugmeti nian patrujlandon, elŝirante lian multekostan sendependecon: la politikaj pasioj, la avido de *fishkaptitoj enagitata rivero* (*), la ĉionreganta kalumnio, ĉio entute igis necesa la intervenon de ĥirurgio en la *shvelakcesa* kaj *gangrenhava* korpo de la hispana

nes nocivos de maldad con que los pueblos se envilecieron y deshonraron. Aún á principios del siglo que acaba de expirar, España necesitaba una operación de la índole de las que venimos refiriendo. Los españoles, no obstante las iniquidades del 2 de Mayo en Madrid, eran afrancesados, y ayudaban al César del siglo XIX, al ambicioso Bonaparte, á conseguir sus fines de subyugar á nuestra pátria, arrancándole su preciada independencia: las pasiones políticas, las codicias de los *pescadores en rios revueltos*, la calumnia imperante, todo en fin hacía precisa la intervención de la cirugía en el *tumefacto y gangrenado* cuerpo de la Nación española.

(*). Estas hispana proverbo, kiu diras: *agitigĥo ĉe rivero, pligajno por fishkaptistoj*.

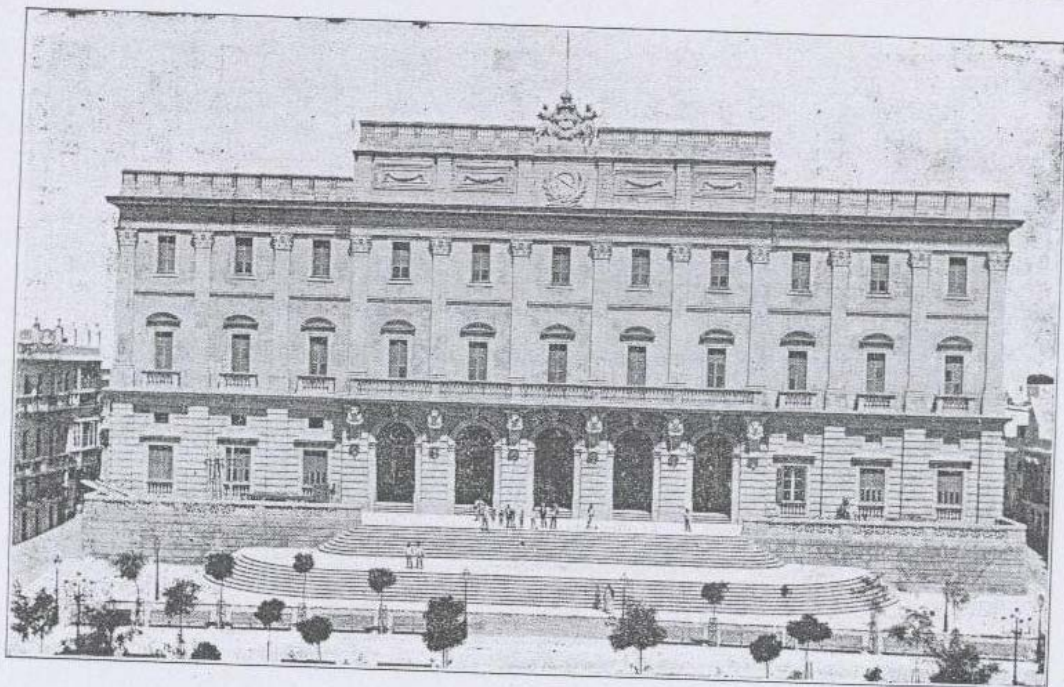

Chefa preghejo

Nacio. Sed feliĉe, por nia gloro, ni ne bezonis iri en Francujon serĉi operaciistojn; ni ilin havis en Hispanujo kaj vere ili plenumis taskon. Argüelles, Muñoz Torre-

Mas por fortuna, y para gloria nuestra, no tuvimos necesidad de ir á buscar á Francia los operadores; en España los teníamos, y en verdad, cumplieron su misión. Ar-

URBDOMO

DU DATOJ

24^a de Septembro de 1810^a

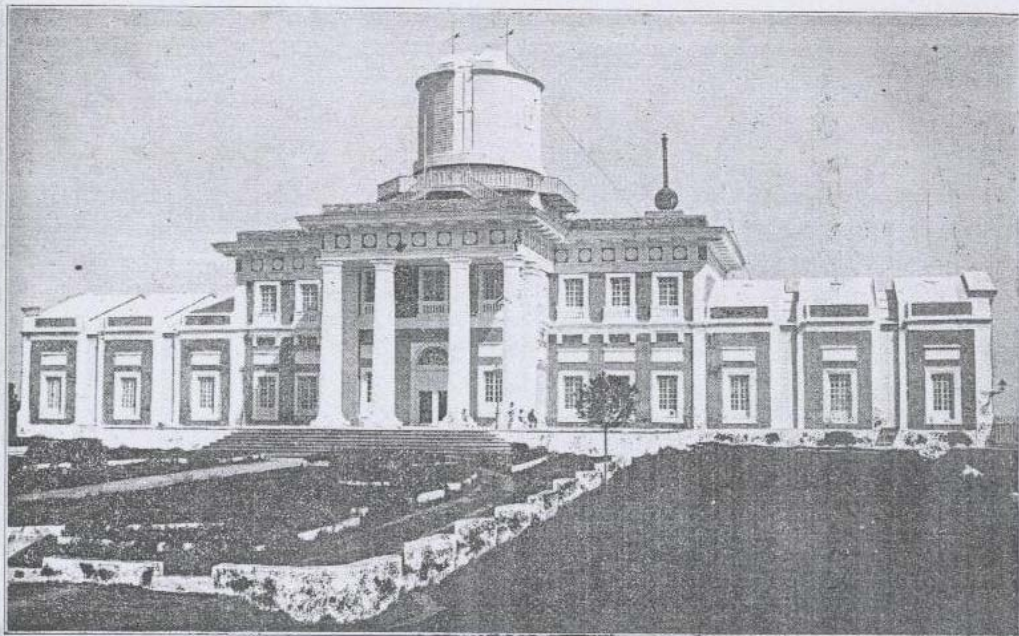
Federico II^a, la granda milites-tro kaj Prusuja Imperiestro, diradis ke la politikuloj kaj militistoj nur estas la perantoj de la Dia dispono; kaj la plej rimarkindaj historiaj faktoj kaj la plej gloraj epopeoj pravas kiel certa estas la aserto de la eminenta reganto. Per la kunpuŝiĝo de la malamikaj fortoj oni almitas la liberecon, oni reakiras la submalŝatitajn rajtojn kaj oni antaŭeniras al la komunegaleco forigante privilegiojn kaj detruante tiranecon. La Ŝtatoj kaj popoloj, la societoj kaj nacioj estis

DOS FECHAS

24 de Septiembre de 1810

Federico II, el gran caudillo y Emperador de Prusia, decía que los políticos y los guerreros no son más que los agentes de la Divina Providencia; y los hechos históricos más salientes, las epopeyas más célebres prueban cuán cierta es la afirmación de tan insigne gobernante. Al choque de las fuerzas enemigas se conquistan las libertades, se reivindicán los derechos conculcados y se avanza hacia la igualdad con la desaparición de privilegios y la destrucción de tiranías. Los Estados y los pueblos,

Astronomia Observatorio

ĉiam autaŭpuŝitaj de la potenco kaj fortika penado de la venkinto sur la vojon al progresado, civilizacio kaj kultureco.

Mi dirus, parodiante la nomitan saksan suverevon, ke la politikuloj estas la *kuracistoj* kaj la militistoj la *hirurgistoj*, kiuj respektive vordonas kaj plenumas la operaciojn dolorajn kaj sangoversigajn, sed necesajn, kiujn postulas la socialaj organoj, kiel kelkafoje ilin postulas la fiziologiaj, ribelintaj kontraŭ natura Leĝo aŭ infektitaj de gangreno.

Kanonoj, glavoj kaj pafiloj estis en pasintaj tempoj la iloj, al kiuj oni konfidis la detruon de la malutilaj germoj de malbonco per kiuj popoloj malglorigis kaj sin malho-

las sociedades y las naciones fueron siempre impulsadas por el esfuerzo potente y vigoroso del vencedor, hácia las sendas del progreso, la civilización y la cultura.

Yo diría, parodiando al mencionado soberano sajón, que los políticos son los *médicos* y los guerreros los *cirujanos* que prescriben y ejecutan, respectivamente, las operaciones sangrientas y dolorosas, pero necesarias, que los órganos sociales exigen, como á veces las exigen los fisiológicos, rebeldes á la Ley Natural ó inficcionados de gangrena.

Los cañones, la espada y el fusil fueron en tiempos pretéritos los instrumentos á quienes se confiaron la destrucción de aquellos gérme-

ro, Calvo de Rozas, purigis kaj kaŭterizis nian nacian korpon, en tiu respektiginda, hodiaŭ maljunega Teatro de la Parlamento, tiel nomata ĉar en ĝi okazis la unuaj kunsidoj de la Nacia Konstitucia Parlamento, en la tago senmorta kaj glora 24^a de Septembro de 1910^a

En tiuj krizaj tagoj, tie ĉi estis, koncentrigita en unu peco, la sankta lando de nia patrujo, ĉio, kio el ĉi restis; same tie ĉi la soldatoj de la mara kaj tera armeoj haltigis la bravajn francojn kutimintaj ne esti venkitaj en ĉiuj gloraj bataloj, kie ili duelis kiel herooj.

24^a de Septembro de 1910^a

La paco, kiun oni atingas per glavo, pli bone ol paco, oni devus nomis *interpaco*. Paco; Kia bela vorto, kiom enhavas ĝia komprenajo! Kiel malproksime estas ankoraŭ la homo de la trafo de tiu fruktodona kaj bonfara karcelo! Cent jaroj de tiam forpasis kaj ankoraŭ la paco ne fariĝis ĉe la popoloj, kiuj tiam estis okupataj en la milito decidonta pri ilia estonta sorto. Nun, kiel tiam, la popoloj interbatalas, kvankam la iloj estas diversaj: la kanonojn, glavojn kaj pafilojn anstataŭis la kirasitaj ŝipoj, la torpedboatoj, la submaraj veturiloj, la aeroplanoj kaj direkteblaj aerostatoj. Tamen, tion ĉi, kio okazas, kaj ni ja ne povas nescii, ne devas esti por ni la realeco kiam ni elvokas la rememoron pri tiuj epopeaj tempoj; ĉar ni, Esperantistoj, por paco laborantaj, starigantaj nian esperau standardon por la sankta idealo de komunhoma frateco, ne havas sangajn, nek batalajn

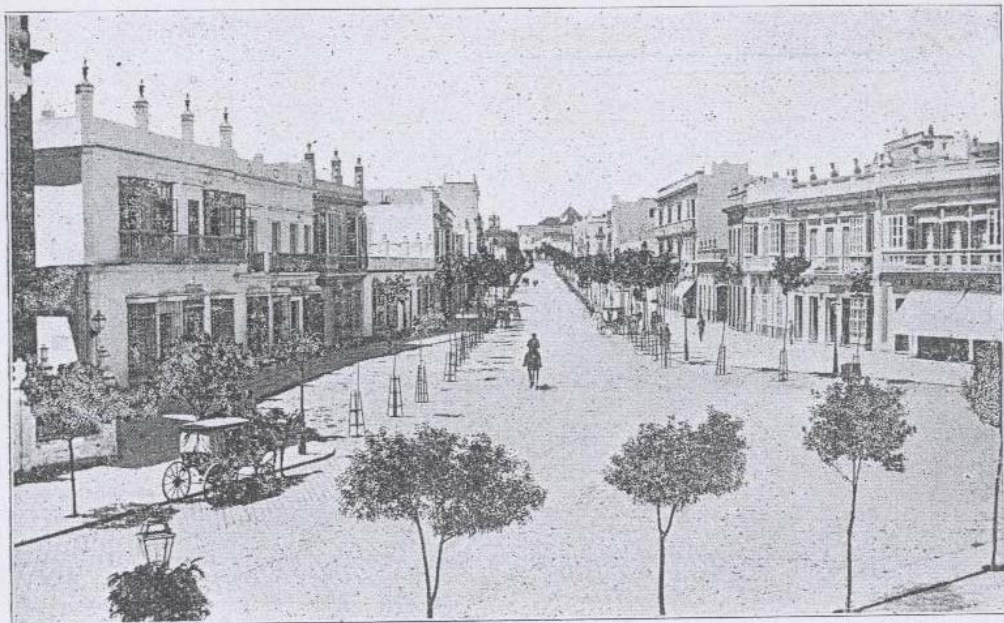
güelles, Muñoz Torrero, Calvo de Rozas, Megías, purificaron y cauterizaron al cuerpo nacional, en ese venerable, hoy vetusto Teatro de las Cortes, llamado así porque en él tuvieron lugar las primeras Cortes constituyentes de la Nación, en la fecha inmortal y gloriosa de 24 de Septiembre de 1810.

Aquí, en aquellos críticos días, estuvo concentrado en un trozo del territorio sagrado de la Patria, todo lo que quedaba de ella; como también aquí los soldados de mar y tierra tuvieron á raya á los valientes franceses, no acostumbrados á ser vencidos en cualquiera de las gloriosas batallas en que se habían batido como héroes.

24 de Septiembre de 1910

La paz, cuando es obtenida por medio de la espada, más bien que llamarse paz, debiera llamarse *tregua*. ¡La paz! ¡Qué hermosa palabra, y cuánto encierra su concepto! ¡Qué lejos se encuentra el hombre todavía de conseguir ese fecundo y beneficioso anhelo! Cien años han transcurrido desde entonces y aún no se ha hecho la paz entre los pueblos que tuvieron empeñada lucha que había de decidir de su suerte en lo futuro. Ahora, como entonces, los pueblos batallan entre sí, aunque los medios sean diversos: á los cañones, la espada y el fusil han sustituido los acorazados, los torpederos, los submarinos, los aeroplanos y dirigibles. Sin embargo, esto que ocurre, y que no podemos menos de saber que existe, no debe ser para nosotros la realidad en que evoquemos los recuerdos de aquellos tiempos de epope-

Strato "Konstitucio"

viziojn, ne atentis la peron, sed la rezultaton de tiu revolucio, kiu liveris al ni unu el la plej multekostaj militakiroj, per la reapero de la hispana patrujo, se ne granda, potenca, fortika, almenaŭ senmakula, sendifekta kaj de tiam okupanta honoran l'kon de la universala interkonsento de la Ŝtataro. Kaj tiel elvokante tie ĉi tiun rememoron, ni havu ankaŭ alian por la anonimaj herooj, kiuj mortis defendante la liberecon kaj la honoron de nia patrujo.

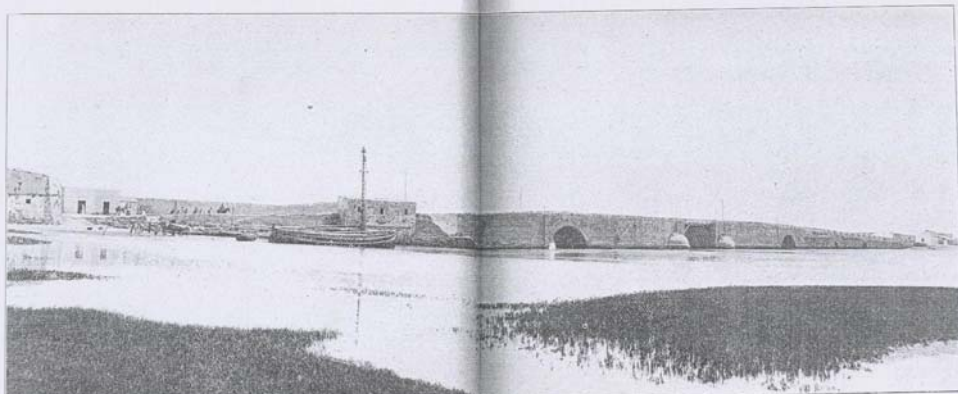
T. Inglada

Tradukis

ya; porque nosotros, Esperantistas, que trabajamos por la paz, que levantamos nuestra bandera de esperanza en pró del ideal santo de fraternidad humana, no tenemos visiones de sangre ni de luchas, no atendemos al medio sino al último resultado de aquella revolución, que nos proporcionó una de las más preciadas conquistas, con el resurgimiento de la patria española, si no grande, potente, vigorosa, al menos inmaculada é incólume, que ocupa desde entonces un puesto honroso en el universal concierto de los Estados. Y al evocar así aquel recuerdo, tengamos también otro para los héroes anónimos que murieron defendiendo la Libertad y el decoro de la patria.

Alfredo Roca.

Contador de fragata

PONTORUAZO

Leghigistaro de Cadiz'o

Neniu, kie nuntempe troviĝas la silentajn stratojn de Kadiz'o, atente rigardos ĝian havenon preskaŭ senhoma kaj vizitos la vilaĝojn de ĝia beleza golfo, povos figuri al si, kio estis la andaluzia metropolo la jarojn 1808-1813. La franca perforto ekokupado apenaŭ haltigita ĉe Bailen'o, disfalis dum sia paso tiom,

Las Cortes de Cádiz

Ninguno, kiu rekuras hodiaŭ la silenciajn stratojn de Cádiz, kontemple su puert casi desierto y visite los despoblados pueblos de su magnífica bahía, podrá darse cuenta de lo que fué la metrópoli de Andalucía en los años del 8 al 13. La invasión francesa, detenida apenas en Bailén, arrolló á su paso cuantas defensas ofre

duobla centra paŝo

kiom da defendadoj prezentis la hispanoj, fine plenigante la Douninsulan teritorion ĝis la alproksimiĝo, unuflanke al Cadiz'o, kaj aliflanke al Lisbono, lastaj bastionoj de la hispana kaj portugala sendependeco.

Antaŭ la fajra kaj sanga ondo, ĉiom, kiom da inteligenteco, libera-leco kaj vireco estis en Hispanujo forigadis sur Guadalquivir'on, kaj sin apogante ĉe Oceano, oni aranĝis la defendon en la tuta Cadiz'a duoninsulo, lasta fortikaĵo de la Eŭropa libereco. La Duko de Alburquerque, per instinkto de vera soldato, sin akcelis bari surtere la pason, fortikigante ĉiujn enirejojn, tiamaniere ke, kiam la francoj alvenis, trovis interne de tiuj defendadoj soldatojn hispanajn, portugalajn kaj anglajn, kiuj helpitaj de armitaj urbanaroj ilin prematakadis ĉiuflanke; kaj kiam juĝante facila la trapasado de la sallagunoj, la dragonoj kiuj sin jetis sur ilin, restis subakvigintaj sur ĝiaj fundoj

Kaj dum en Santi Petri kaj en San Fernando, oni fermadis la pason al la malamikoj, en la larĝa kaj potenca Cadiz'a golfeto, amasiĝadis la hispanaj militŝipoj kaj la anglaj, kiuj, estante hieraŭ malamikoj ĉe Trafalgaro, antaŭ la napoleona atako aliformiĝis en niaj kunligatoj.

Pro ĉiuj ĉi kaŭzoj, la inteligenteco, la kuraĝo, la historia bonfamo, la mono, la vivo fine de Hispanujo en ĉiuj ĝiaj elmontroj, sufiĉege alkuris al Cadiz'o, kaj venis logiĝi en ĝian blankan domaron, ekscianta kun kontentiga surprizo la netakseblan valoron, kiun por Hispanujo havis tiu benata lando, kiu simili-

cieron los españoles, inundando en fin el territorio de la Península, hasta acercarse por una parte á Cádiz y por la otra á Lisboa, últimos baluartes de la independencia española y portuguesa.

Ante la ola de sangre y de fuego, cuanto había en España de inteligente, de liberal y de varonil, se fué replegando sobre el Guadalquivir y apoyándose en el Oceano, se organizó la defensa en toda la península gaditana último baluarte de la libertad de Europa. El Duque de Alburquerque, con el instinto de un verdadero soldado, se apresuró á cortar el paso por tierra, fortificando todos los accesos, de suerte que, cuando los franceses llegaron, hallaron dentro de aquellas defensas soldados españoles, portugueses é ingleses auxiliados por las bandas de paisanos armados, que les acosaban por todos lados y creyendo fácil el paso de las salinas, los dragones que á ellas se aventuraron quedaron sepultados en sus fondos.

Y mientras en Santi-Petri y en San Fernando se cerraba el paso al enemigo, en la ancha y poderosa bahía de Cádiz se acumulaban los buques de guerra españoles é ingleses que, enemigos ayer, ante el ataque napoleónico se convirtieron en nuestros aliados.

Por todas estas causas, la inteligencia, el valor, los prestigios históricos, el dinero, la vida en fin, de España en todas sus manifestaciones, afluyó á Cádiz y vino á albergarse en su blanco caserío, aprendiendo con grata sorpresa el valor inapreciable que para España tenía aquella tierra bendita, que pare-

gante la lastan ekstremaĵon de la hispana duoninsulo, estis la unua subtenilo de la ponto, kiu nin kunigas kun Ameriko.

Eble, kio estas plej karakteriza el tiu epopeo, estas la absoluta konfido, la necedebla fido pri la sukceso, kiu sole vivas ĉe la animoj tre fortikaj. Kaj meze de tiu agitado, de tiu kunaro, ĝermadis kaj sin preparadis por vivi la leĝigistaro nomata de Cadiz'o.

¿Kio estis tiu ĉi? Kiel ĝi formiĝis? ¿Kion ĝi faris? Ankoraŭ oni ne verkis ĝian historion, kaj eble ne estas tiu ĉi periodo de senkuragiĝo kaj de esceptikismo politika la plej propra por tion efektiviĝi. Sed estas io, kio donas ĝian sencon, kaj komprenigas ĝian egan transcendon, kaj tio estas la efekto, kiun ĉe ni naskas ĝia memoro, ĉar nur dirante «la Liĝigistaro de Cadiz'o,» la popolamaso komprenas, ke oni parolas pri io nobla, pura, patruja, superega, kio vekas nian dormantan spiriton, incitas la aŭdon kaj stimulas la konscion por senti eraĵn eliasojn de libereco kaj patriotismo, kiujn ellasas la senmortaj paĝoj de la epopeo, kiun ni nun solenigas.

Esperanten tradukis.

A. L. Villanueva

ciendo el último extremo de la península española, era el primer estribo del puente que con América nos unía.

Quizá lo más característico de aquella epopeya es la absoluta confianza, la fé inquebrantable en el éxito, que sólo vive en las almas bien templadas. Y en medio de aquella efervescencia, de aquel conjunto, germinaban y se preparaban á vivir la Cortes llamadas de Cádiz.

¿Qué fueron éstas? ¿Cómo se formaron? ¿Qué hicieron? Todavía no se ha escrito su historia, y no es, quizá, este periodo de desaliento y excecicismo político el más propio para verificarlo. Pero hay algo que dá su sentido y hace comprender su inmensa trascendencia, y ese algo es el efecto que nos produce su recuerdo; porque con solo decir las Cortes de Cádiz, la gente entiende que se habla de algo noble, puro, patriótico, elevado, que despierta nuestro espíritu, aguza el oído y estimula la conciencia, para sentir el effluvio de libertad y patriotismo que exhalan las inmortales páginas de la epopeya que hoy celebramos.

S. Moret

San Fernando

Estas bedaŭrinde, ke la mallonga disponebla loko en nia Gazeto ne permesas al nifari historian kaj prikriban skizon de nia kara urbo, kaj ne ĉar ni pretendas plialtigi senmezure la ĝustajn meritojn de tiu ĉi urbo en la glora nunrememorata dato, nek ĉar ni intencas prezenti

San Fernando

Es de sentir que el breve espacio de que disponemos en nuestra Revista, no nos permita hacer un bosquejo histórico y descriptivo de nuestro querido pueblo, y no porque pretendamos realzar sin tasa los justos méritos de esta ciudad, en la fecha gloriosa que se conme-

Regiona Militistejo

modernartajn trezorojn, sed ĉar ni devas ripari senjustan forgeson pri la plejaltigaj faktoj, kiuj okazis en nia landeto, kaj por tio nenio pli taŭga, ol la internacia kampo, kie ni troviĝas. Ni konfesu, ke se por nia nacio San Fernando estas ia urbo, pli aŭ malpli konata, por la ceteraj landoj de nia planedo, ĝi nur estas ia sensignifa punkto el la mondokarto. Kaj tio ne devas daŭrigi: la speciala topografo de la antikva «Insulo de Leono» kun ĝiaj multoblaj marmarĉoj kaj riveretoj, la obstineco, kuraĝo kaj lerteco de ĝiaj memvola militintoj, tiel fervoraj patriotoj, kiel kapablaj praktikaj inĝenieroj, estis netransparebla haltobarilo por la bravaj kaj harditaj soldataroj de la modernepoka Cezaro. La inteligenteco kaj

mora, ni porke intentemos presentar tesorojn de arte moderna; porke hay que reparar una injustificada preterición de los hechos más culminantes acaecidos en nuestro suelo, para lo cual nada más apropiado que el campo internacional en que nos encontramos. Confesemos que si para nuestra nación San Fernando es una ciudad, más ó menos conocida, para el resto del planeta no es otra cosa que un punto insignificante del mapa. Y no debe ser así: la especial topografía de la antigua «Isla de León», con sus múltiples marismas y caños, la tenacidad, el valor y la destreza de sus guerrilleros, tan fervorosos patriotas como hábiles ingenieros prácticos, fueron el valladar insuperable á las huestes valerosas y

potenco de la kontraŭuloj valorigaŝ multe pli la penadon de tiu ĉi urbo, kiŭ elportis dum la tuta sieĝo, la apudestecon de la malamikoj, komandataj de Marŝalo Viktoro, Duĉko de Dalmatujo, kaj venintaj la 5 de Februaro 1810, ĉunu tagon post la eniro de la divizio Alburquerque en la Insulon de Leono. La vojo kondukanta en Chiclana'n tra la ponto «Zuazo», sola trairebla komunikilo, estis la konstanta celo, kie konverĝis la penoj de la malamikoj. Tie ĉi en la defendo Alburquerque duobligis siajn antaŭzorgojn kaj la memvolulo don José Esteban Sánchez de la Campa, kiu varbis sin kun sep siaj filoj por defendi la patrujon, elmontris maloftan kaj mirindan konadon de la lando, malfermante krutaĵojn surakvigante marĉegojn, konstruante bateriojn inter la riveretojn kaj planfarante novan traŝpireblan rivereton, tiun de San Jorge, kiun li poste efektivigis kaj taŭgis por provizi niajn soldatojn en la Insulo.

Sed ni forlasu la epopeon, ekkauzinta la malfeliĉon de la Eŭropa koloso, kaj ni turnu nian atenton al la fruktodona epoko komentita de la kunsidoj de la Parlamento, en 24 Septiembro 1810, kies intensan taskon, progresan kaj kulturan, ĵan antaŭdiris la popolo, kiam ĝi akklamis ĝin, kantante tiun ĉi himnon:

Dum la malordegeco
kiun patruj' suferas
ĉe l'horizont, aperas
ĵam ia lumbrilec'

El Parlament' ĝi venas;
la membroj kolektiĝas,
el ni malbon, foriĝas
per don' de liberec'.

aguerridas del César de los tiempos modernos. La misma inteligencia y brio del contrario, avalora aún más los esfuerzos de este pueblo, que soportó, durante todo el asedio, la presencia del enemigo, que al mando del Mariscal Víctor, Duque de Dalmacia, se presentó en 5 de Febrero de 1810; al siguiente día de la entrada de la división Alburquerque en la Isla de León. El camino que por el Puente «Zuazo» conduce á Chiclana, como único arrecife practicable, fué el objetivo constante, donde convergían los esfuerzos del enemigo. En la defensa de este punto, redobló Alburquerque sus precauciones; y allí el voluntario D. José Estéban Sánchez de la Campa, que se alistó en defensa de la patria con siete hijos, demostró un singular y admirable conocimiento del terreno, abriendo cortaduras, inundando pantanos, construyendo baterías entre los caños, y planeando, para realizarlo también un nuevo caño navegable, el de «San Jorge», que sirvió para el abasto de nuestras tropas en la Isla.

Pero dejemos la epopeya que originó la desgracia del Coloso de Europa, y atendamos á la fecunda era abierta por la reunión de las Cortes, en 24 de Febrero de 1810, cuya intensa labor, de progreso y cultura predecía el pueblo, al aclamarlas, con un himno, cuya letra era la siguiente:

Del tiempo borrascoso
que España está sufriendo
vá el horizonte viendo
alguna claridad.

La aurora son las Cortes
que con sabios vocales

Hispanoj, trankviliĝu,
reĝojn via koro,
ĉar venas jam la horo
de nia feliĉec'.

Kaj la strofo plene efektiviĝis
kaj ĝia verko finiĝis en la ĉefurbo,
kien la Parlamento translokiĝis la
24 februaro 1811.

La priskribon de tio, kio nun-
tempe estas tiu ĉi urbo, supre di-
rita kaj kies nomo estas la titolo
de tiu ĉi artikolo, faras pli bo-
ne ol ni povus fari peraltafektaj
frazoj la bela grafika informado,
kiu plivalorigas tiun ĉi numeron
de nia revuo. Tiuj monumentoj
kaj belegaj vojoj, indaj je unua-
grada ĉefurbo laŭdas tre alte tion,
kio fariĝis San Fernando depost
la glora starigo de sia Parlamento.
Domage ke hodiaŭ, sen niaj perdi-
taj kolonioj, sen oficiala protekto
la unuaj estas preskaŭ senhavaj kaj
la duaĵ tre malofte homplenaj. Kaj
dank, al tio ke ĝia ŝipfarejo ŝaj-
nas reeliĝi al nova vivado per la
projektoj rekreontaj nian maran po-
tencon kaj la riĉeco de la salminoj
de liaj marbordoĵoj iom certiĝadas
per la starigo de salmina kontrak-
to, kiu unuigas la vendoprezojn de
la rikoltaĵo kaj certigas la tujan
konsumadon, tiel evitante, ke pro
la granda peco de tempo forpasinta
depost la rikoltaĵo, oni perdas da ĝi
grandan parton, pro la kvanto kiun
la pluvoj forrabas, kaj ankaŭ ke pro
manko de loko por enteni novan
amashavon, la nevendita rikoltaĵo
de la ĵuspasinta jaro malpermesas
fari la sekvantan, kiel jam okazis
kelkfoje.

Ni vidas en la fotografuraĵoj la
belegan Astronomian Observato-

remediarán los males
dándonos libertad.

Respira España y cobra
la perdida alegría
que ya se acerca el día
de tu felicidad.

Y la estrofa tuvo cumplida efec-
tividad. Las Cortes afirmaron la
soberanía de la Nación, interior y
exteriormente; terminando su obra
en la capital, á donde se traslada-
ron el 24 de Febrero de 1811.

La descripción de lo que es en la
actualidad ese pueblo de que antes
hablábamos, y cuyo nombre enca-
beza estos renglones, la hace mejor
que pudiera hacerla en párrafos al-
tisonantes, la hermosa información
gráfica que avalora este número de
nuestra revista. Esos monumentos
y esas vías espléndidas, dignas de
una capital de primer orden, ha-
blan muy alto de lo que llegó á ser
San Fernando, á partir de la fecha
gloriosa de las Cortes. ¡Lástima
que hoy, perdidas nuestras Colo-
nias, falta de protección oficial, los
primeros estén casi vacíos y las
segundas sean poco transitadas! Y
gracias á que su hermoso Arsenal
parece resurgir á nueva vida, con
los proyectos de regeneración de
nuestro poder naval, y que la riqueza
de sus minas de sal de sus riberas
se vaya asegurando, con la creación
de un «Concierto salinero», que uni-
fica los precios de venta de la cose-
cha y asegura el consumo inmedia-
to, evitando así que, con el excesivo
transcurso de tiempo, á contar
desde dicha cosecha, se pierda gran
parte de ella, por las mermas na-
turales ocasionadas por las lluvias,
como también que, por falta de es-
pacio donde formar un nuevo mon-

rion de la milita maristaro, unuaranga en Hispanujo kaj tre kredithava en eksterlando, la belegan Urbestraran domon, kies grandioza facado kaŭzas admiron al ĉiuj, kiuj vizitos la urbon; kaj kies interna ornamaro estas belega, speciale, la kunsida ĉambrego, la Biblioteko kaj la skriboĉambro de Lia Urbeŝtra moŝto, arabe purstila kaj kun belzorgitaj detaloj: la «Urbon de Sankta Karolo» tiel nomitan antonomaze; kie estas instalitaj la kazerno de la ŝipaj infanterianoj, la Regiona militistejo (hodiaŭ Ĝenerala ŝiparestrejo), la Panteon'ono de eminentaj maristoj, kie dormas por eterne Generaloj Churruca, Gravina, Méndez Núñez, Bustamante kaj cent herooj pli el niaj marbataloj, la grandiozan kaj elegantan Grandan Preĝejon, sampretendan, kiel kvazaŭkatedralo; la historian, hodiaŭ respektigindan «Teatron de la Parlamento», kien kolektis sin la deputatoj por siaj kunsidoj, kaj tiel, do, lulilo, de nia patruja libereco. Kaj mi intence ne nomis la plej rimarkindan, la plej tipan el niaj rememoraĵmonumentoj, la Ponton de Zuazo, kiu en pasintaj tempoj nomigis nian urbon, tial nomitan «Vilaĝo de la Ponto» kaj en la jaro nun rememorata estis la ĉefa ŝirmilo de nia armeo, kiu rompis ĝian centran arkadon (rompitan nun ankoraŭ), por tiel malkomunikigi de la tuta Ibera duoninsulo kaj malbari la pason de la malamikaj armeoj.

Laste, ni devas ion diri pri la strato «Konstitucio», ĉefa arterio, konstruita dekstre kaj maldekstre de la primitiva preĝejo, du kilometrojn longa, larĝa kaj laŭregula,

tón, la cosecha invendida del año anterior impida hacer la del siguiente, según ya, alguna vez, ha ocurrido.

Vemos en los fotografados el excelente Observatorio Astronómico de Marina, el mejor de España, uno de los más acreditados en el Extranjero; la magnífica Casa-Ayuntamiento, cuya fachada grandiosa es admiración de cuantos visitan la ciudad, y cuya ornamentación interior es hermosísima, sobre todo el Salón de sesiones, la Biblioteca y el despacho del Sr. Alcalde, de puro estilo árabe, primorosísimamente detallado; la denominada «Población de San Carlos», por autonomasia, donde se encuentran instalados el Cuartel de Infantería de Marina, la Capitanía General (hoy Comandancia General del Apostadero); el Panteón de Marinos Ilustres, en que duermen el sueño eterno los generales Churruca, Gravina, Méndez Núñez, Bustamante y cien héroes más de nuestras guerras marítimas; la grandiosa y elegante Iglesia Mayor, con pretensiones de Colegiata; el histórico, hoy venerable «Teatro de las Cortes», donde se reunieron los diputados para celebrar sus sesiones, cuna, por tanto de nuestras libertades patrias. Y he dejado de propósito el más notable, el más típico de nuestros monumentos conmemorativos, el Puente de Zuazo, que, en tiempos anteriores, dió nombre á nuestro pueblo, llamado por ello «Lugar de la Puente», y que en el año que ahora se recuerda, fué la principal salvaguardia de nuestro ejército, que cortó su arco central (aún hoy cortado), para aislarse así de toda la Península Ibé-

kun konstruaĵoj plejgrandaparte luksaj, kaj arbaro laŭlonge je ĝi, kiu donas al ĝi ŝajnon allogan kaj belegan, kiel ĉe la grandaj bulvaroj de la grandaj urboj. Tial kaj ĉar ĝi estas oficiale kreita urbo, loĝejo de unu el la mardepartementoj, kaj konservas en si tiom da tiel belaj monumentoj, San Fernando meritas envicigi inter la ĉefaj urboj de nia patrujo kaj ankaŭ esti konita en eksterlando kun la honorpreteco, kiun al ĝi meritigas ĝia glora estinteco, ĝia digna estanteco kaj ĝia estonteco parteprenanta en la rekreado de la hispana marpotenco.

Esperante tradukis

T. I.

rica, é impedir que pudieran pasar por él la fuerza del enemigo.

Ultimamente, debemos decir algo de la hermosa calle «Constitución», principal arteria, construida á derecha é izquierda de la primitiva Iglesia, que tiene una extensión de dos kilómetros, ancha y regular, como los grandes bulevares de las grandes urbes. Por esto, y porque es residencia de uno de los Departamentos marítimos que conserva en sí tantos y tan hermosos monumentos, San Fernando es digna de figurar entre las principales ciudades de nuestra patria, así como de ser conocida en el Extranjero, con la preeminencia á que la hacen acreedora su pasado glorioso, su presente digno y su porvenir participante en la regeneración del poder naval de España.

Enrique Llamas Prieto.

Nia Esperantista Grupo

Oni povas certigi ke nia afero estas enirinta en periodon de vera progresado kaj disvolviĝo; en tia grado ke, se ĝi daŭrigas tiamaniere, kiel estas espereble, ĝia jam grandnombra Grupo povos konkuri kun la plej progresemaj el la mondo, pro sia entuziasmo, sia fervoro kaj decidemo por atingi la plej malfacilanjn celojn. Tio estas ŝuldata, krom al ĝia Prezidanto, S.^o Jozefo Garzon Ruiz, al ĝia Direktanta komitato, kie partoprenas personoj tiel kompetentaj, kiel S.^o Emanuelo Terrones, S.^o Angelo Gallego, S.^o Jozefo Díaz Coronado kaj S.^o

Emanuelo Soto; same kiel al la inteligentaj redaktoroj de tiu ĉi revuo el kiuj meritas specialan citaĵon S.^oroj Roca, Llamas Pece kaj S.^o Gonzalez-Escandon, Leut Kolonelo de la Civila Gvardio, purstila verkisto kaj entuziasma Esperantisto, al kiuj ni la Fernandanoj ŝuldas la grandvaloran helpon, kiun donas al ni, malavare kaj kun grandega afableco, tiu bonfama militisto kaj literaturisto. Plie la plej eminentaj esperantistoj hispanaj kaj fremdaj promesis al ni sian apogon, kiun ni estas akceptintaj kaj profitintaj en ĉiu okazo de bezono.

GAZETO ANDALUZIA

ESPERANTA MONATA REVUO

Organo de la Andaluza Esperantistaro

REDAKCIO

DIREKTANTO: J. GARZÓN RUIZ

Ĉefaj kunlaborantoj: *E. Cano, I. Casas, R. Codorniu, J. D. Coronado, C. Escobés, E. González Escandón, J. Hedley-Ince, V. Inglada, P. Linares, A. López Villanueva, E. Llamas, M. Pece, R. de la Peña, J. Perogordo, A. Roca, G. Ruiz, F. Soler, Maria del M. Terrones, M. Terrones.*

KOSTO DE ABONO, AFRANKITE

EN HISPANUJO

EKSTERLANDE

Por un jaro . . . 3'00 pesetoj.

Por un jaro . . . . 1'20 Sm.

Unu numero . . . 0'25 »

Unu numero . . . . 0'10 »

Abonoj estas akceptataj de la komencigo de ĉiu monato, kaj devas esti pagata per poŝtomandato aŭ ĉekbanka transpagilo. Sin turni al la Redaktejo: **M. Torrero, 10. San Fernando (Cádiz).**-HISPANUJO.